

Александра Л. ЦОЛИЋ ЈОВАНОВИЋ*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 15. 11. 2024.
Прихваћен: 27. 2. 2025.

ИЗ ГЛАГОЛСКЕ ПРОБЛЕМАТИКЕ: ИНФИНИТИВ У ВЕНЦЛОВИЋЕВИМ СПИСИМА НА НАРОДНОМ ЈЕЗИКУ**

У раду се на корпусу који чини првих сто листова рукописа Слова изабрана (Архив САНУ (101) 137) анализирају синтаксичко-семантичке карактеристике инфинитива у Венцловићевим текстовима писаним српским језиком, који доминантно припадају жанру проповеди. Показује се да се у понашању овог неличног глаголског облика преламају поједине општештокавске развојне тенденције активне у XVIII веку, прагматика жанра, те елементи Венцловићевог беседничког стила.

Кључне речи: Гаврил Стефановић Венцловић, XVIII век, српски језик, проповед, инфинитив.

1. Увод

Гаврил Стефановић Венцловић један је од најзначајнијих и најплоднијих српских културних прегалаца XVIII века, чија заоставштина обухвата више од двадесет рукописа, са преко десет хиљада листова. Држећи се старе традиције засноване на диглосији (в. Грковић Мејџор 2007: 443–459), тада већ на заласку,¹ Венцловић за своје списе одабира књижевни, српскословенски или српски језик у зависности од жанра, тематике / садржине и намене текстова (Павић 1972: 96–98). Иако је ова грађа несумњиво драгоцен извор за познавање српскословенског у завршној фази његове употребе, те српског

* aleksandra.colic@ff.uns.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0003-4668-8018>

** Овај рад финансирао је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије на основу Уговора бр. 451-03-65/2024-03/ 200166, склопљеног са Филозофским факултетом у Новом Саду.

¹ У доба кад је Венцловић радио, у српску писменост је већ увелико био уведен рускословенски језик.

језика у XVIII веку, до данас остаје релативно слабо проучена.² Основни разлог томе је, наизглед парадоксално, њен велики обим.

На српском језику Венцловић саставља текстове непосредно упућене православним верницима – беседе, слова, поуке (у савременој терминологији начелно им одговарају проповеди, в. Трифуновић 1974: 27), које каткад садрже краће наративне, дијалогске или поетске пасаже. Такав језички избор на више места у рукописима образлаже потребом да његово излагање буде разумљиво (према Павић 1972: 120–121), чиме намену текста по значају ставља испред жанра и тематике / садржине, који су у основи сакралне природе.³ Све књиге настале су у другој четвртини XVIII века на парохијама у Коморану и Ђуру и данас се чувају у Архиву САНУ. Мада је у знатној мери реч о прерадама / преводима, то не умањује њихов значај као извора за проучавање историје српског језика.⁴

За предмет овог рада одабран је један сегмент глаголског система у Венцловићевим списима писаним српским језиком – инфинитив. Словенски инфинитив у основи представља окамењени датив-локатив глаголских именица с формантом *-ti*, чији је наставак настао граматикизацијом праиндоевропског **ei-* 'ићи' (Грковић Мејдор 2007: 67–68). Инфинитив у српском језику из прасловенског наслеђује широк дијапазон синтаксичко-семантичких реализација⁵ – појављује се у улози субјекта у имперсоналним структурама, у својству допуне уз глаголе, именице и придеве, као адвербијална одредба, али и самостално употребљен, у функцији предиката (уп. Миклошич 1868–1874: 851–852; Ведел 1981).⁶ Но, словенски језици, укључујући наравно српски, захваћени су интензивним развојем синтаксичке транзитивности, тј. реченице централизоване око предиката. Овај процес се, између осталог, манифестује потискивањем нефинитних глаголских форми, у које спада и инфинитив, и њиховом заменом конкурентним, типолошки млађим финитним структурама (тј. зависним реченицама) (в. Грковић Мејдор 2007: 77–97; 2013: 8–32, 33–54). Темпо ове замене зависио је од јачине синтаксичке

² Досадашња синтаксички оријентисана истраживања Венцловићевих текстова на српском језику, спроведена у савременим теолошко-методолошким оквирима, малобројна су и, иако пружају значајне увиде, углавном се заснивају на Пролошком житију Светог Максима Бранковића из рукописа Житија, слова и поуке САНУ 84 (270), дакле, на једној краткој целини наративног карактера. Уп. Цолић 2017; Цолић Јовановић 2018; Петровић 2020.

³ Познато је да у старој српској писмености на језик и стил конкретног текста пресудно утиче степен сакралности жанра и његова садржина (Грковић Мејдор 2007: 446). Ипак, треба имати у виду и то да је Венцловић своје беседе и садржински прилагођавао публици, па оне, рецимо, садрже многе елементе из народне традиције.

⁴ Довољно је подсетити се речи П. Ивића (2014: 112) да је Венцловић „својим огромним познавањем српског народног говора ... далеко надмашао све друге писце пре Вука Караџића”.

⁵ О ситуацији у прасловенском информишу нас пре свега старословенски канонски споменици, за које је у новије време установљено да представљају ваљан извор за реконструкцију позног прасловенског, али и компаративна метода на индоевропском плану. У том смислу, већина синтаксичко-семантичких реализација инфинитива у старословенском представља прасловенско наслеђе (Пацнерова 1958). Присутан је и извесан број неологизама под грчким утицајем, док су прави калкови веома ретки (уп. нпр. Пацнерова 1964).

⁶ Адлативна семантика падежне форме у основи условљава синтаксичко понашање словенског инфинитива, те он у већини ових функција остаје у домену нерализоване радње (Грковић Мејдор 2013: 75–78).

везе између управног предиката и његове допуне, која је најјача у таутосубјектским условима.

Ово истраживање спроведено је на корпусу који чини првих сто листова рукописа Слова избрана (Архив САНУ (101) 137), добијеном уз помоћ софтверске платформе *Transkribus*, намењене ручном и аутоматском рашчитавању старих рукописних и штампаних књига.⁷ Услед великог обима грађе анализом ће бити обухваћен само инфинитив (не и конкурентна средства или њихов процентуални однос) – сматрамо да чак и самостално разматран инфинитив има потенцијал да укаже на неке општије развојне токове, а начин његове употребе може бити условљен и прагматиком жанра проповеди.⁸ Ради што поузданије интерпретације, резултати ће се поредити са постојећим сазнањима о одређеним функцијама инфинитива у старој српској писмености (нпр. Грковић Мејџор 2007: 188–203; Петровић 2020; Цолић Јовановић 2021).

2. Анализа грађе

Инфинитив је у разматраном корпусу забележен у склопу футура, у функцији субјекта у имперсоналним конструкцијама, као допуна глагола различитих семантичких класа, те придева и именица, у улози адвербијалне одредбе, а јавља се и у својству самосталног предиката.

2.1. Инфинитив у склопу футура

Грамматикализација примарно волунтативне конструкције *хтети* + инфинитив у футурску остварена је још у XIV веку на читавом штокавском терену, што се испољава превасходно кроз фонетску ерозију тада већ помоћног глагола (Грковић Мејџор 2013: 148). Ситуација у нашој грађи сасвим је

⁷ Наиме, Венцловићев рукописи део су примарног корпуса за Речник српског језика XII–XVIII века, чија израда је 2013. године покренута под окриљем Матице српске и тренутно је у фази преношења грађе у електронски облик. Група аутора недавно је спровела истраживање могућности да се тај посао убрза применом технологије за аутоматско препознавање текста, тачније софтверске платформе *Transkribus* (в. Поломац и др. 2023). За овај својеврсни експеримент узети су управо Венцловићев текстови, будући да унутар примарног корпуса чине обимну целину. Рукопис Слова избрана одабран је као један од најобимнијих (укупно 745 листова), са веома уредним и уједначеним дуктусом. Поред врло обећавајућих резултата у погледу аутоматског рашчитавања Венцловићевих текстова, добијен је и један солидан узорак који се одмах може подвргнути различитим анализама. Захваљујем се руководиоцу израде Речника академику Јасмини Грковић-Мејџор, као и коауторима наведеног рада (в. списак литературе) на сагласности да се корпус искористи за ово истраживање.

⁸ Проповед као један од најзначајнијих, „језгрених” жанрова сакралне комуникације, представља посебан облик усменог излагања упућен верницима окупљеним на богослужењу. У структурно-композиционом смислу чине је: 1) увод, у коме се укратко износи поставка, односно истина хришћанске вере која ће се доказивати у даљем излагању; 2) информативно-наративни део, у оквиру ког се раскрива тема проповеди техникама нарације, дескрипције или аргументације; 3) поучно-интерпретативни део, који, као одраз дидактичног карактера овог жанра обилује различитим модалним структурама; 4) закључак са убедљивом поуком, пригодним патетичним делом и молитвом (Кончаревић 2014: 153, 158–164).

у складу с тим. Ипак, спорадично се срећу и примери са пуном формом глагола *хтети*, у којима се у случају аниматног или персонификованог субјекта крије траг првобитне волунтативне семантике (хоѡх оуѡнннтн). С друге стране, бележе се и потврде са граматикализацијом доведеном до краја, у којима енклитичка форма помоћног глагола прераста у афикс (пѡстнкю). Уп. примере:⁹

- (1) н та па^к овако хоѡх оуѡнннтн . лного кјетѡ посѡатн , а лало сѡратн . јстн кјетѡ , а ннка^а снтн нѡ бытн . олааѡнтн се а нѡ згрѡватн се , оуѡн^а зѡб'стн . све оаднтн н стнцатн . а ннѡа дола нѡ нцатн . н ѡо х свон долаѡ ѡставѡ донесете . н то ѡх ва^а каа вѡтро^а ѡаѡнѡтн . кроѡно лота к кѡѡа запѡстнла . а вѡн сваки нсто ско^е долове краснте . н зарадн тога, нѡѡ кѡ ва^а се задр'жатн ѡ росѡ . н зѡлла ѡскѡантн родо^а . пѡстнкю ва^а ер'тю, на зѡлоу (126/7–15).

2.2. Инфинитив као субјекат у имперсоналним конструкцијама

У анализираној грађи инфинитив је најчешће бележен унутар имперсоналних реченица различитог типа, где попуњава позицију граматичког субјекта. Овакви налази повезани су са генералном склоношћу жанра ка имперсоналним структурама, будући да је проповед „јавни говор који је упућен *колективном* адресату [истакла АЦЈ] – верницима сабраним на богослужењу” (Кончаревић 2014: 164).

2.2.1. Најфреквентнији тип имперсоналних реченица с инфинитивом у улози субјекта јесу оне с нерелексивним имперсоналним глаголом. С обзиром на то да се не јављају у староруском (уп. Борковский/Кузнецов 1963: 387), Ј. Грковић-Мејѡор изводи закључак да се оне не могу реконструисати као прасловенске. У српском језику XII–XVI века још увек су ретке. Касније њихово ширење у већини словенских језика, укључујући српски, објашњава се њиховим развојем ка *haveo*-типу¹⁰ (Грковић Мејѡор 2007: 194–196). Наша грађа, како се чини, сведочи о овим процесима.¹¹

Апсолутно је доминантан глагол *ваљати*, обележен аксиолошком модалношћу¹². У приближном броју бележе се случајеви са експлицираним агенсом у дативу (примери 2 и 3) и они без њега, када је агенс сасвим уопштен (примери 4 и 5):

- (2) лного се ваља сѡеннко^а ѡ то^а трѡантн н без ск'кога хстроѡаанна говортн оуѡнтн н накаѡнватн нелено н свѡср'до (46/6–8);

⁹ Примери се у свим категоријама наводе илустративно, с ознаком страна/ред.

¹⁰ На пример, у *esse*-језицима предикативна посесија изражава се конструкцијом са глаголом *бити*, док у *haveo*-језицима ту улогу преузима глагол *имати* (Грковић Мејѡор 2007: 98–117). Овде се мисли на развој номинална форма (предикатив) > безлични глагол.

¹¹ Не треба губити из вида да је полазишна тачка у овом раду инфинитив, те да структуре са реченицом у улози субјекта нису разматране. То значи да би у укупној грађи свих имперсоналних структура фреквенцијски односи појединих типова могли бити нешто другачији. То, рекли бисмо, ипак не доводи у питање запажање да Венцловићев језик указује на ширење структура с имперсоналним глаголима.

¹² Аксиолошка модалност односи се на оцену говорног лица да ли је нешто добро / корисно / пожељно или није (Пипер 2005: 647).

- (3) ннѣ на^и ѡв'дѣ не вала свонти (376/13);
 (4) те не вала ѡ црѣвнѣх безобразовати . кав'жнѣ се, нграти нн цо сло говорнѣ
смѣати лн се нлн внкатн . него покланѣти се . н нз' подалека црѣвн се вала
поклоннѣти (16а/9–12);
 (5) зато пазнѣти се вала (39а/6).

У једном случају налази се просентенцијализатор *то*,¹³ што структуру чини формално персоналном:

- (6) роднѣ се на ѡван свѣ^ѣ . мало н то ѡ гор'ко^и преобразнѣти жнѣ^ѣтѣ . пакѣ мѣ^ѣно
ѡмнрати . ето то тѣ ѣ мѣ^ѣ твоѡн валамо (246/8–10).

Други нереклексивни имперсонални глаголи, попут *приспети*, бележе се појединачним примерима:

- (7) н скоро ѡн приспѣло бѣше роднѣ (206/7–8).

Струкуре с морфемом *се*, којом се деспецификује агенс (*пада се*, *пристоји се*), такође су веома ретке:¹⁴

- (8) него теке цо се нсто ѡ рѣчн то тако падаа говорнѣ нама (65а/2–3);
 (9) кое дрѣго рааденѣ на^и се принстон . кроде бѣ хвалнѣ блг'рнѣ (796/17–18).

2.2.2. У нешто мањем броју случајева у грађи су присутне имперсоналне реченице с инфинитивом у функцији субјекта и глаголом *бити* и адвербијализованом формом (предикативом) на позицији предиката. Овакве структуре прасловенске су старине и дуго су биле доминантне у српском језику (Грковић Мејџор 2007: 190). У својству предикатива по правилу се налазе прилошке форме на *-о*, најчешће обележене аксиолошком модалношћу (нпр. *добро*, *боље*, *лепо*, *зло*, *законопреступно*) или оценом типа градуирања¹⁵ (нпр. *лако*, *мучно*, *чудно*, *засорно*, *досадно*) и у само једном примеру динамичком модалношћу¹⁶ (*можно*).¹⁷ Адвербијализоване именице у улози предикатива нешто су ређе (нпр. *потреба*, *мука*). Појава датива је у већини случајева факултативна, али се обавезно јавља уколико предикатив означава психолошко стање. Уп. примере:

- (10) гдѣ ѣ боде бодавнѣ доле нлн горе (6а/17);
 (11) таа два днн з'аконопрестѣ^ѣно ѣ по'тнѣ (366/17–18);
 (12) како ѣ ѡв'дѣ цо мѣ^ѣно стеѣн (7а/2);

¹³ Овде је реч о тзв. антиципативним инфинитивима, који најчешће изискују појаву анафорског *то* (в. Ивић 1972: 134–136).

¹⁴ Присуство морфеме *се* у начелу искључује појаву датива. У наведеним примерима, међутим, јављају се оба елемента (уп. нама, на^и). У њима „се укрштају стара конструкција (лексички показатељ уопшености агенса у дативу) и новија (морфема *се* као синтаксички експонент исте семантике)” (Грковић Мејџор 2007: 197).

¹⁵ Мисли се на указивање на уобичајени ток ствари или пак на одступање од онога што је уобичајено (Курешевић 2014: 70).

¹⁶ Динамичка модалност подразумева значење (не)могућности (Курешевић 2014: 70).

¹⁷ Занимљиво је да К. Кончаревић (2014: 162) истиче да је за поучно-интерпретативни део проповеди карактеристична висока фреквенција конструкција с модалним значењем неопходности и могућности, наводећи управо имперсоналне реченице с предикативима као пример. Треба рећи да су њена запажања изведена на основу руских повеља XIX и XX века.

- (13) нїд'но сло томє нїє доса'но за нїєга тр'пнтн (44а/3–4);
 (14) ннтї є (...) мо'но достатн (86/15–16);
 (15) нїє потреба вѣр'нн^и сминшлатн се цю ѿ томѣ (226/18).

У тексту се среће и по неки пример формално персоналне структуре услед присуства просентенцијализатора *то*:¹⁸

- (16) те то лї є лѣпо мєщє бѣ своємє тѣл^ѣ оуглађатн (596/17–18).

2.2.3. Остали типови имперсоналних реченица, сви прасловенске старине (Грковић Мејџор 2007: 193–194, 198–200), са дативом и инфинитивом присутни су у траговима – са глаголом *бити* и значењем неопходности / (не) могућности, пореклом од архаичне прасловенске *esse*-конструкције за изражавање посесије (пример 18); са морефемом *се* уз нерелексивне глаголе (пример 18); са пасивним партиципом претерита (пример 19):

- (17) а с' ап'лн цю мї є казнѣватн (646/8–9);
 (18) крѣ нїє мѣ се мог'ло смѣста крєнѣтн ѿ болєстн (45а/14–15);
 (19) н не заллѣ мѣ пакѣ рєчєно є сѣднтн нн лєжатн оу томє смнш'лєномѣ рѣю (836/20).

2.3. Инфинитив у функцији допуне глагола

Веома је фреквентан и инфинитив у улози допуне глагола различитих семантичких класа. Нешто више од половине примера чине модални глаголи. То се делимично може приписати природи жанра проповеди, али, с друге стране, сугерише да се инфинитив у таутосубјекатским околностима у XVIII веку још увек релативно добро чува. Далеко најзаступљенији је глагол *моћи*, по правилу са значењем динамичке модалности (примери 20–22), мада се и глагол *имати* као модални реализује у више потврда (примери 23–24):

- (20) крѣ нз' тога ннѣа добра не можемо прндобѣтн себѣ (186/14–15);
 (21) тако н наѣа бесєдѣ дає да можемо говорѣтн (406/15–16);
 (22) вышє нїє могаѿ тр'пнтн (87а/10–11);
 (23) нѣа лн се с' чн^и жнѣвтн (19а/9–10);
 (24) ако ѿон ко нѣа цю датн (81а/5).

Инфинитив је забележен и уз глаголе других значењских скупина. Сви фазни глаголи имају значење почетне етапе у вршењу радње (пример 25). Међу волунтативним најучесталији је *хтети* (пример 26). За разлику од ове две групе, чији глаголи са својом допуном ступају у таутосубјекатске везе, за каузативне глаголе, општег значења „учинити да ко (не) учини што, да буде, постане што”, карактеристични су хетеросубјекатски односи (пример 27). Инфинитивом уз комуникативне глаголе, како јусивне (пример 28), тако и оне примарно референцијалног карактера (пример 29), у грађи се по пра-

¹⁸ У овом случају реч је о својеврсном експликативном инфинитиву, будући да се појављује као накнадно објашњење прономиналне форме (Ивић 1972: 137).

тарјезички развој инициран развојем синтаксичке транзитивности. Такође, висока фреквенција имперсоналних и уопште модално обележених структура, а тиме и инфинитива унутар њих, условљена је прагматиком жанра проповеди, као јавног обраћања верницима окупљеним на богослужењу, дидактичког карактера.²⁴ Притом се структурама с инфинитивом доминантно уобличавају искази попут савета и препоруке, што може бити елемент Венцловићевог беседничког стила. Корак даље у истраживању представљала би анализа међусобног односа инфинитива и њему конкурентног вербалног средства, зависне реченице.

Извор

Слова избрана, Архив САНУ (101) 137, 1а–100б.

ЛИТЕРАТУРА

- Борковский/Кузнецов 1963:** Виктор Иванович Борковский, Петр Саввич Кузнецов, *Историческая грамматика русского языка*, Москва: Издательство Академии наук СССР.
- Брозовић/Ивић 1988:** Dalibor Brozović, Pavle Ivić, *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Zagreb: Jugoslavenski grafički zavod „Miroslav Krleža”.
- Ведел 1981:** Erwin Wedel, Zum sog. historischen Infinitiv im Altrussischen, *Festschrift für Linda Sadnik zum 70. Geburtstag. Monumenta linguae slavicae dialecti veteris* XV, 25–31.
- Грковић Мејдор 2007:** Јасмина Грковић-Мејдор, *Списи из историјске лингвистике*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Грковић Мејдор 2013:** Јасмина Грковић-Мејдор, *Историјска лингвистика. Когнитивно-типолошке студије*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Ивић 1972:** Milka Ivić, Problematika srpskohrvatskog infinitiva, *Зборник Матиче српске за филологију и лингвистику*, XV/2, 115–138.
- Ивић 2014:** Павле Ивић, *Преглед историје српског језика*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Кончаревић 2014:** Ксенија Кончаревић, Проповед као жанр сакралне комуникације: Лингвистички и лингводидактички аспекти, *Српска теологија у XX веку*, 15, 153–178.

²⁴ Рецимо, у Роману о Троји, наративном тексту из XV века, инфинитив у склопу имперсоналних реченица није нарочито фреквентан у односу на укупан број инфинитива. Такође, модални глаголи јесу чести, али не у толикој мери као у Венцловићевим проповедима (уп. Цолић Јовановић 2021).

- Курешевић 2014:** Марина Курешевић, *Хипотактичке структуре у Српској Александриди: функционалностилски аспекти*, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Курешевић/Цолић Јовановић 2023:** Марина Курешевић, Александра Цолић Јовановић, *Infinitivus pro imperativo у старим српским нелитургијским наративним текстовима, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 66/2, 19–35.
- Миклошич 1868–1874:** Franc Miklosich, *Vergleichende Syntax der slavischen sprachen*, Wien: Wilhelm Braumüller.
- Павић 1972:** Милорад Павић, *Гаврил Стефановић Венцловић*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Пацнерова 1958:** Ludmila Pacnerová, K syntaxi infinitivu k staroslověnských evangelních kodehech, *Studie za slovenské jazykovědy. Sborník k 70. narozeninám akademika Františka Trávníčka*, 263–269.
- Пацнерова 1964:** Ludmila Pacnerová, Синтаксис инфинитива в старославянских евангельских кодексах с точки зрения техники перевода, *Slavia* XXXIII/4, 534–557.
- Петровић 2020:** Сања Петровић, Клаузалне структуре у функцији допуне у тексту Пролошког житија Светог Максима Бранковића Гаврила Стефановића Венцловића из 1744/45. године, *Прилози проучавању језика*, 51, 77–100.
- Пипер 2005:** Предраг Пипер, Семантичке категорије у простој реченици: синтаксичка семантика, у: *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица*, Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
- Поломац и др. 2023:** Vladimir Polomac, Marina Kurešević, Isidora Bjelaković, Aleksandra Colić Jovanović, Sanja Petrović, Digitizing Cyrillic Manuscripts for the Historical Dictionary of the Serbian Language Using Handwritten Text Recognition Technology, *Slověne*, 12/1, 295–325.
- Трифунровић 1974:** Ђорђе Трифунровић, Азбучник српских средњовековних књижевних појмова, Београд: „Вук Караџић”.
- Цолић 2017:** Aleksandra Colić Jovanović, Hipotaktičke strukture adverbijalnog tipa u Venclovićevom *Prološkom žitiju Svetog Maksima*, *Romanoslavica*, LIII/1, 13–30.
- Цолић Јовановић 2018:** Александра Цолић Јовановић, Употреба претериталних глаголских времена у Венцловићевом *Пролошком житију Светог Максима*, *Савремена проучавања језика и књижевности. Зборник радова са IX научног скупа младих филолога Србије*, година IX, књига 1, Крагујевац: ФИЛУМ, 29–39.
- Цолић Јовановић 2021:** Александра Цолић Јовановић, Синтаксичке одлике *Романа о Троји* (докторска дисертација), Нови Сад: Филозофски факултет.

Aleksandra L. Colić Jovanović

FROM THE VERBAL ISSUES: THE INFINITIVE IN VENCLOVIĆ'S TEXTS
IN THE SERBIAN VERNACULAR

Summary

This paper analyzes the syntactic-semantic characteristics of the infinitive in Venclović's texts written in the Serbian language, which predominantly belong to the genre of sermons. The analysis is based on a corpus consisting of the first one hundred pages of the manuscript *Slova izbrana* (SASA Archives (101) 137).

The findings show that the behavior of this non-finite verb form reflects certain general processes and tendencies in the 18th century, such as the expansion of impersonal structures with impersonal verbs at the expense of those with predicatives, as well as the relative consistency of the infinitive in tautosubject circumstances, for instance, with modal verbs. This reflects an internal linguistic development initiated by the evolution of syntactic transitivity. Additionally, the high frequency of impersonal and, generally, modality-marked structures, and thus the infinitive within them, is conditioned by the pragmatics of the sermon genre as a form of public address to believers gathered for worship, with a didactic character. In this context, infinitival structures are used to formulate statements like advice and recommendations, which may be an element of Venclović's sermonic style. The next research task is to analyze the relationship between the infinitive and its competing verbal form, the dependent clause.

Keywords: Gavril Stefanović Venclović, 18th century, Serbian language, sermon, infinitive.